

CONTRIBUȚII PRIVIND EVOLUȚIA VIEȚII POLITICE GORJENE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

prof. Bălan Ion

Viața politică românească s-a remarcat în perioada interbelică (1918-1937) printr-o complexitate deosebită, urmare a profundelor mutații social - economice intervenite după Marea Unire: unele partide dispărând (partidele conservatoare), altele noi luându-le locul (partidele țărănești, ale minorităților naționale, etc.).

Dacă în perioadele de instabilitate și recesiune economică asistăm la apariția unui număr foarte mare de partide: 1918-1921 și 1929 -1933; în perioadele de relansare 1922-1928 și 1934-1937 numărul acestora este mai mic și deci mai stabil.

O amprentă deosebită asupra evoluției vieții politice și-a pus după 1930 politica promovată de regele Carol al II-lea, de dezbinare a partidelor, de încercarea lui de a conduce "deasupra" partidelor politice, și în final de lichidare a regimului democratic din România și de instaurare a regimului personal.

În România înregistrăm o gamă diversificată de partide, de la centru la extrema stângă și extremă dreaptă; cele mai reprezentative fiind: P.N.L, singurul care și-a exercitat până la capăt mandatul guvernamental, în perioadele 1922-1926 și 1933-1937 și P.N.Ț, creat în 1926

și 1926-1927, deoarece venirea lui la putere nu s-a datorat capacității partidului ci "înțelegerilor" din culise).

Cadrul legislativ de desfășurare a vieții politice românești a fost stabilit după 1917, prin modificarea articolelor 57 și 67 din Constituție; prin votarea și adoptarea la 16 decembrie 1918 a decretului lege privind votul universal, direct și secret pentru toți locuitorii începând cu vârsta de 21 de ani (nu era permisă participarea la vot a femeilor, magistraților și ofițerilor); de prevederile Constituției adoptate la 28 martie 1923 și de legea "primei electorale" din 27 martie 1926 care stabilea că partidul care obținea 40% din totalul voturilor, primea 70% din locurile din Parlament, mandatele rămase se împărțeau între partidele participante la alegeri, inclusiv partidul victorios, conform numărului de voturi (legea care venea în contradicție cu prevederile Constituției din 1923, favoriza partidul învingător, în alegeri și urmărea eliminarea instabilității politice, încercare nereușită în final, dovadă fiind alegerile din 1937 când nici un partid politic nu a obținut cele 40% din voturi).

Viața politică gorjeană s-a desfășurat în liniile generale ale vieții politice naționale dar a cunoscut în dezvoltarea ei și amprenta particularităților locale.

În ceea ce privește participarea la alegeri a locuitorilor din județul Gorj, în acest interval de timp, constatăm următoarele: creșterea numărului celor participanți direct la viața politică prin exercitarea dreptului la vot, de la 26.005 în 1919, la 41.909 în 1937; o reducere treptată a numărului de voturi anulate, de la 11.150 în 1919 (un număr foarte mare explicabil însă prin faptul că mulți se găseau pentru prima dată în fața urnelor de vot) la 483 în 1927, 633 în 1928 și 645 în 1937 (dovada faptului că între timp votarea devenise o obișnuință); creșterea numărului participanților la vot începând cu momentele crizei economice din 1929-1933 și intervenției regelui în viața politică a țării (după 1930), 8070 în 1931, 5682 în 1932, 7057 în 1933 și 9486 în 1937 (moment în care alegătorul din întreaga țară s-a aflat într-o derută totală);

creșterea numărului partidelor politice aflate în competiție pentru un loc în Camera Deputaților, de la 6 în 1920 la 13 în 1933 și 15 în 1932 (datorită instabilității economice existente în întreaga țară).

În competiția electorală gorjeană pentru un loc în Parlamentul României, în Camera Deputaților s-au aflat în acest interval de timp 21 de partide politice și 29 de candidați independenți; au reușit să obțină mandate: P.N.L. - 20, P.N.Ț - 13, Partidul Poporului - 8, Partidul Țărănesc - 3, Partidul Țărănesc - Gr. Iunian - 2, "Totul pentru Țară" (Garda de Fier) - 2, Partidul Conservator Progresist - 1, Partidul Țărănesc - dr. N. Lupu - 1, Partidul Țărănesc - Stere în alianță cu Liga contra Cametei - 1 și Partidul Național Creștin (Agrar) - Goga - 1; în total județului Gorj i s-au repartizat 52 mandate, 8 în 1919, câte 4 în 1920 și 1922 și câte 5 în perioada 1926-1937. Cel mai important partid politic gorjean a fost P.N.L., limita maximă a voturilor a fost obținută în 1922 și a fost de 77,3%, iar cea minimă a oscilat în jurul a 10,5%; cifra care dovedește ponderea reală pe care partidul o avea în cadrul electoratului gorjean este cea din 1932 și se situează la 21%; remarcăm fenomenul întâlnit în întreaga țară și la toate partidele politice învingătoare în alegeri după 1930, scăderea curbei de popularitate a guvernelor și implicit a "zestrei guvernamentale" (rezultate în urma aplicării "primei electorale" din 1926 încoace, reprezintă și o dovadă a creșterii maturității politice a corpului electoral, dezamăgit de multe ori de promisiunile făcute în opoziție și realizările obținute la guvernare) astfel în 1931 obține 53,08% din voturi iar în 1937, 47,91%.

P.N.L. gorjean a trimis în Parlamentul României câțiva reprezentanți de marcă care au jucat un rol important în viața politică a țării, spre exemplu, Gh. Tătărescu ales în parlament în 1922, 1927, 1931, 1932 și 1933; devenit între 1934-1937 și 1939-1940 prim-ministru al țării; alături de el s-au mai remarcat N. Frumușianu, Virgil Stănescu și de M. Hașnaș.

Putem spune fără puțința de a greși că P.N.L. în Gorj nu a fost un partid de mase cum a fost P.N.Ț; el s-a bizuit pe cadre bine pregătite și competente dintre care remarcăm în mod deosebit pe Gh. Tătărescu.

Cel de-al doilea mare partid politic gorjean a fost P.N.Ț. care a obținut la alegerile din 1928, cel mai ridicat procent din voturile electoratului gorjean, 85,23%; limita minimă a fost atinsă în 1937, 14,67%; ponderea reală pe care o ocupă în cadrul electoratului după calculele noastre se situează la 30-35% remarcăm că a fost un partid cu o reală aderență la mase dar că după 1930 odată cu desprinderea P.Ț - dr. N. Lupu, P.Ț. - Gr. Iunian și P.Ț. - Stere ponderea lui a scăzut dar a continuat să rămână un partid politic activ în viața Gorjului.

Partidele țărănești, au avut un rol extrem de important în viața politică gorjeană, fapt demonstrat de cele 4 locuri obținute în Camera Deputaților în 1919, 1 în 1931 (P.Ț. - Stere); 1 în 1932 (P.Ț. - dr. N. Lupu); 1 în 1933 (P.Ț. - Gr. Iunian) și 1 în 1937 (P.Ț. - Gr. Iunian); toate aceste voturi obținute pun în evidență existența în județul Gorj a unei numeroase țărănime, a unui lider politic care a avut un rol foarte important în menținerea climatului democratic din țară, mă refer la Gr. Iunian, persistența acestui curent politic (țărănismul) chiar și după apariția P.N.Ț. Partidul Poporului, partid creat în jurul "mitului" marelui Alexandru Averescu, chiar dacă a trimis 8 reprezentanți în camera Deputaților, în 1920 și 1926, considerăm că nu a jucat un rol politic important în viața Gorjului, el fiind un partid (cel puțin după 1922) politic conjunctural care nu s-a bazat pe o aderență reală la mase, ponderea lui reală în cadrul electoratului oscilând între 1 și 2 %.

Partidele conservatoare în județul Gorj ca și în întreaga țară după 1922 dispar din viața politică.

Observăm slaba aderență pe care o au în mase partidele de extremă stângă sau de extremă dreaptă (exceptând anul 1937, care constituie un caz aparte) astfel: B.M.Ț. este singurul partid de

stânga care a încercat în 1926 să obțină voturile electoratului gorjean și în ce măsură a reușit o dovedește rezultatul obținut, 0,42%; Partidele de extremă dreaptă, LANC în 1926-0,73% și 1927 - 0,54%; Partidul Național Creștin (Agrar) Goga în 1932 - 2,1% și în 1933 - 1,34%; Garda de Fier în 1932 - 1,24%.

În anul 1937 în contextul “bulversării” vieții politice românești ca urmare a politicii autoritare, de dezbinare a partidelor politice, dusă de regele Carol al II-lea, a încercării lui de a conduce “deasupra” partidelor politice prin guvernele personale, a unor acorduri politice inimaginabile până atunci, încheiate între partide considerate până atunci ireconciliabile, electoratul, practic nu a știut cu cine votează și de aici numărul mare de voturi obținute cu partidele de extremă dreaptă în Gorj (ca și în întreaga țară); “Totul pentru Țară” (Garda de Fier) - 19,86%, Partidul Național Creștin - Goga - 5,98%.

Pe scena politică gorjeană au trecut și alte partide care însă au avut o existență meteorică, astfel: Sfatul Negustoresc în 1926 și 1932; Partidul Conservator - Gr. Filipescu în 1932 și 1933, Uniunea Cetățenească în 1926, Partidul Țărănesc și al Armoniei Sociale în 1926 și Frontul Muncii în 1937.

Trăgând o concluzie, putem remarca câteva aspecte importante ale scenei politice gorjene în perioada interbelică: maturizarea politică treptată a corpului electoral, persistența cu precădere în viața politică a liberalismului și în special a curentului țărănist, slaba aderență în mase a partidelor de extremă stângă sau de extrema dreaptă, remarcabilul rol pe care câteva personalități gorjene (Gr. Iunian, Gh. Tătărescu) l-au jucat în viața politică a țării; existența și în Gorj ca și în întreaga țară, cu toate limitele sale, până în 1937 a unui cadru democratic de desfășurare a vieții politice.

Tabelul nr. 1.

Participarea la alegeri a locuitorilor din județul Gorj în perioada 1919-1937

Nr. Crt.	Participarea la alegeri	Anul alegerii				
		1919	1920	1922	1926	1927
1	Aleg. Înscriși	38.582	37.463	37.963	40.300	---
2	Aleg. Votanți	26.005	32.240	33.155	35.311	36.176
3	Voturi anulate	11.150	2.226	1.034	628	483
4	Liste depuse	7	6	8	9	8

Nr. Crt.	Participarea la alegeri	Anul alegerii				
		1928	1931	1932	1933	1937
1	Aleg. Înscriși	41.895	45.805	46.356	48.773	52.040
2	Aleg. Votanți	36.035	36.724	39.558	40.918	41.909
3	Voturi anulate	633	1.011	1.116	798	645
4	Liste depuse	7	9	15	13	9

Tabelul nr. 2.

**Rezultatele alegerilor din județul Gorj
în perioada 1919-1937**

0	Denumire partid politic	Rezultate	Anul alegerii				
			1919	1920	1922	1926	1927
1	2	3	4	5	6	7	
1	P.N.L.	%	40,5	10,49	78,78	10,73	58,3
		nr. deputați	4		4		4
2	P.N.Ț	%				37,13	34,04
		nr. deputați				1	1
3	Partidul Poporului	%	NU	77,3	9,89	43,7	0,69
		nr. deputați		4		4	
4	Partidul Țărănesc	%	40,37	NU	1,08		
		nr. deputați	3				
5	P.N.L. Gh. Brătianu	%					
		nr. deputați					
6	P.T. Gr. Iunian	%					
		nr. deputați					
7	P. conservator progresist	%	6,5	1,2			
		nr. deputați	1				
8	P.T. Dr. N. Lupu	%					
		nr. deputați					
9	P.T. Stere	%					
		nr. deputați					
10	Fed. democ. naț. sociale	%		5			
		nr. deputați					
11	Sfatul negustoresc	%				4,23	
		nr. deputați					
12	Garda de Fier (1937 - Totul pentru Țară)	%					
		nr. deputați					

0	Denumire partid politic	Rezultate	Anul alegerii				
			1919	1920	1922	1926	1927
13	1	2	3	4	5	6	7
13	B.M.T.	%				0,42	
		nr. deputați					
14	Part. conservator	%					
	G. Filipescu (în 1933 aliat cu Part. Poporului)	nr. deputați					
15	P.N.D. - Iorga (în 1920 și 1928 a făcut cartel elect. cu alte partide)	%	2		4,45		2
		nr. deputați					
16	Part. naț. Argentoianu (U. Naț., U. Agr., P. Agr.)	%					2
		nr. deputați					
17	Part. naț. Agrar - Goga (în 1937 - P. Naț. Creștin.)	%					
		nr. deputați					
18	L. A. N. C.	%				0,73	0,54
		nr. deputați					
19	Uniunea cetățenească	%				0,73	
		nr. deputați					
20	P. Țărănesc și al Armoniei sociale	%				0,41	
		nr. deputați					
21	Frontul muncii	%					
		nr. deputați					
22	Candidați independenți	nr. Voturi	8.454	1.752	685	49	1.131
		nr.	3	2	4	1	3

0	Denumire partid politic	Rezultate	Anul alegerii				
			1928	1931	1932	1933	1937
1	2	3	4	5	6	7	8
1	P.N.L.	%	10,57	53,08	21	55,3	47,91
		nr. deputați		3	1	3	1
2	P.N.Ț	%	85,23	25,32	50,33	16,74	14,67
		nr. deputați	5	1	3	1	1
3	Partidul Poporului	%	1,75	2,9	1,74	2,71	0,86
		nr. deputați					
4	Partidul Țărănesc	%					
		nr. deputați					
5	P.N.L. Gh. Brătianu	%		1,42	2,71	1,55	1,23
		nr. deputați					
6	P.T. Gr. Iunian	%				12,28	6,5
		nr. deputați				1	1
7	P. conservator progresist	%					
		nr. deputați					
8	P.T. Dr. N. Lupu	%	NU	3,04	11,37	5,63	
		nr. deputați			1		
9	P.T. Stere	%		10,73	1,56		
		nr. deputați		1			
10	Fed. democ. naț. socialc	%					
		nr. deputați					
11	Sfătul negustoresc	%			2		
		nr. deputați					
12	Garda de Fier (1937 - Totul pentru Țară)	%			1,24		19,86
		nr. deputați					2

0	Denumire partid politic	Rezultate	Anul alegerii				
			1928	1931	1932	1933	1937
1		2	8	9	10	11	12
13	B.M.T.	%					
		nr. deputați					
14	Part. conservator	%			1,36		
	G. Filipescu (în 1933 aliat cu Part. Poporului)	nr. deputați					
15	P.N.D. - Iorga (în 1920 și 1928 a făcut cartel elect. cu alte partide)	%					
		nr. deputați					
16	Part. naț. Argentoianu (U. Naț., U. Agr., P. Agr.)	%			1,26	2,16	1,23
		nr. deputați					
17	Part. naț. Agrar - Goga (în 1937 - P. Naț. Creștin.)	%			2,1	1,34	5,98
		nr. deputați					1
18	L. A. N. C.	%					
		nr. deputați					
19	Uniunea cetățenească	%					
		nr. deputați					
20	P. Țărănesc și al Armoniei sociale	%					
		nr. deputați					
21	Frontul muncii	%					0,22
		nr. deputați					
22	Candidați independenți	nr. Voturi	199	280	194	145	
		nr.	4	3	4	5	

Notă: Rezultatele alegerilor sunt preluate din: Monitorul Oficial (M.O.) nr. 173 din 20 nov. 1919, p. 9781; M.O. nr. 45 din 31 mai 1920, pag. 1373; M.O. nr. 277 din 10 martie 1922, p. 12-56; M.O. nr. 122 din 4 iunie 1926, p. 8029-8030; M.O. nr. 283 din 19 decembrie 1928, p. 10689-10690; M.O. nr. 131 din 10 iunie 1931, p. 5167-5168; M.O. nr. 173 din 26 iulie 1932, p. 4522-4523; M.O. nr. 300 din 29 decembrie 1933, p. 7993-7994; M.O. nr. 301 din 30 decembrie 1937, p. 9763-9764; D.A.D., ședința din 30 iulie 1927, p. 374.